Hodnotenie uplynulého pestovateľského roku a kampane 2022/2023 na Slovensku

YEAR IN REVIEW: BEET GROWING AND SUGAR CAMPAIGN 2022/2023 IN SLOVAKIA

Sejba cukrovej repy na Slovensku začala vďaka priaznivým poveternostným podmienkam v optimálnom termíne dňa 14. 3. 2022. Jarné mrazy v tomto roku oproti minulému, nemali až taký silný vplyv na porasty, a preto sa presevy vykonávali iba sporadicky. K ukončeniu sejby došlo pomerne neskoro, a to 24. 4. 2022. Celkovo bola počas sejby osiata výmera 20 149 ha. Vďaka prijateľným vlahovým podmienkam v pôde bolo vzchádzanie porastov pomerne prijateľné a hustota porastov dosiahla v priemere 92 100 jedincov na hektár. V jarnom období bola kombinácia teplôt a vlahy pomerne priaznivá pre vývoj cukrovej repy. Avšak od konca prvej dekády júna a počas leta takmer vôbec nepršalo a porasty cukrovej repy boli ťažko skúšané kombináciou sucha a vysokých teplôt. Výraznejšie zrážky prišli až v poslednej dekáde augusta, a to doslova v hodine dvanástej... Na tieto zrážky cukrová repa zareagovala retrovegetáciou a odrazilo sa to negatívne na zníženom obsahu cukru v buľvách. Pozitívom bol nižší výskyt cerkosporiózy v záverečných fázach vegetácie.

Zmluvy s cukrovarmi uzavrelo spolu 215 pestovateľov s priemernou pestovateľskou výmerou 90,83 ha na jedného farmára. Pred začatím kampane sme podľa stavu porastov očakávali nižšie priemerné úrody a prvé odhady celkovej produkcie bieleho cukru pred začatím kampane oscilovali okolo 140 – 145 tis. t. No priaznivé poveternostné podmienky takmer počas celej kampane viedli k postupnému zvyšovaniu hlavne obsahu cukru v buľvách cukrovej repy. Cukrovarnícke spoločnosti preto pred zahájením cukrovarníckej kampane stáli pred dilemou či kampaň zahájiť čo najskôr kvôli možným výpadkom dodávok zemného plynu a energií v dôsledku prebiehajúceho vojenského konfliktu na Ukrajine, alebo posunúť štart kampane na neskorší termín a využiť tak priaznivé počasie počas jesene, kedy cukrová repa zlepšovala markantne svoje kvalitatívne aj kvantitatívne parametre.

Vedenia oboch cukrovarov sa nakoniec rozhodli pre neskorší termín štartu. Cukrovarnícka kampaň 2022/2023 na Slovensku teda odštartovala v spoločnosti Slovenské cukrovary, s. r. o., Sereď dňa 16. 9. 2021. Cukrovar Považský cukor, a. s., v Trenčianskej Teplej zahajoval 27. 9. 2021. Vďaka priaznivému počasiu počas jesene prebiehala cukrovarnícka kampaň v oboch cukrovaroch pomerne plynule. Priaznivé počasie napomáhalo aj skládkovaniu cukrovej repy, ktorá si celkom dlho zachovávala svoju kvalitu a spracovateľnosť. Počas kampane sa spracovalo v oboch cukrovaroch spolu 1 088 857 t cukrovej repy. Cukrová repa bola zozbieraná z celkovej plochy 19 529 ha. Priemerná hektárová úroda dosiahla výšku 55,76 t a môžeme ju hodnotiť ako mierne podpriemernú. Napriek tomu, vzhľadom k poveternostným podmienkam počas vývoja porastov je to uspokojivý výsledok.

Obr. 1. Príjem repy v spoločnosti Považský cukor, a. s., Trenčianska Teplá

Obr. 2. Z cukrovaru v Seredi spoločnosti Slovenské cukrovary, s. r. o.

Tab. I. Základné údaje o cukrovarníckej kampani 2022/2023 a piatich predchádzajúcich

Ukazovateľ	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Počet spoločností	2	2	2	2	2	2
Zberová plocha cukrovej repy (ha)	22 545	21 938	22 269	21 463	22 063	19 529
Počet pestovateľov	212	206	218	222	229	215
Priemerná výmera na pestovateľa (ha)	106,34	106,5	102,15	100,3	96,34	90,83
Priemerná úroda cukrovej repy ($t \cdot ha^{-1}$)	55,82	60,83	56,52	61,75	62,63	55,76
Priemerná úroda polarizačného cukru ($t \cdot ha^{-1}$)	9,15	9,36	8,64	8,92	10,83	8,90
Priemerná úroda bieleho cukru ($t \cdot ha^{-1}$)	7,96	7,77	7,17	7,51	9,53	7,76
Výťažnosť cukru (%)	86,99	83,01	83,04	84,15	88,00	87,11
Spracovaná repa (t)	1 258 533	1 334 400	1 258 687	1 325 249	1 381 695	1 088 857
Priemerná cukornatosť (%)	16,39	15,38	15,28	14,45	17,29	15,97
Výroba cukru (t)	179 446	170 538	159 717	161 137	210 365	151 472
Výroba melasy (t)	46 709	46 025	56 333	48 214	50 769	41 564
Denná spracovateľská kapacita ($t \cdot d^{-1}$)	10 812	10 190	9 993	9 853	10 228	9 990
Doba trvania kampane (d)	128	121	131	118	132	109

Dosiahnutá priemerná spracovateľská cukornatosť bola na úrovni 15,97 % a poklesla v porovnaní s minulým rokom o 1,33 %. Celková produkcia cukru v kampani dosiahla úroveň 151 472 t. Úroda polarizačného cukru bola 8,90 $t \cdot ha^{-1}$ a z nej vyplývajúca úroda bieleho cukru 7,76 $t \cdot ha^{-1}$. Priemerná denná spracovateľská kapacita cukrovarov na Slovensku dosiahla v uplynulej kampani úroveň 9 990 t, čo predstavuje mierny pokles oproti minulému roku. Celková výťažnosť cukru bola 87,11 % a hodnotíme ju ako prijateľnú.

Nižšia úroda cukru sa prejaví aj na sezónnom znížení sebestačnosti Slovenskej republiky v produkcii bieleho cukru približne na 90 %. V posledných rokoch je možné pozorovať značné medziročné výkyvy úrod cukrovej repy. Je potrebné na to reagovať revitalizáciou a budovaním závlah, ako aj dôslednejším zadržiavaním vody v krajine. Úrody na zavlažovaných parcelách by tak boli vyrovnanejšie a lepšie by sme takto kompenzovali zmenu klímy v našich podmienkach.

Spracovanie v Slovenských cukrovaroch, s.r.o., Sereď bolo ukončené 21. 12. 2022, cukrovar Považský cukor, a.s., Trenčianska Teplá ukončil spracovanie repy 2. 1. 2023. Cukrovarnícka kampaň 2022/2023 na Slovensku trvala 109 dní.

Radovan Roba, Slovenský cukrovarnícky spolok

Thanks to favorable weather conditions, sowing of sugar beet in Slovakia started on the optimal date, that is on March 14, 2022. The germination of coppices was balanced thanks to acceptable soil moisture conditions. Sowing was completed relatively late, on April 24, 2022. In total, an area of 20,149 ha was sown. A total of 215 growers cultivated beet with an average of 90.83 hectares per farmer. The average number of plants reached 92,100 per hectare. A total of 1,088,857 t of sugar beet were processed in both sugar factories during the campaign. Sugar beet was harvested from an area of 19,529 ha. The average yield per hectare reached 55.76 t, which can be seen as slightly below average. The average processing sugar content achieved was 15.97%, down 1.33 % on last year. Total sugar production amounted to 151,472 t. The average daily processing capacity of sugar factories in Slovakia reached 9,990 tons per day in the past campaign, which represents a slight decrease compared to last year. The total sugar yield reached 87.11%. The 2022/2023 sugar campaign in Slovakia lasted 109 days.